

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Popis

Základní funkce projevů popisného stylu:

V popisném postupu jsou zachycovány a vypočítávány jednotlivé složky předmětů, jevů či dějů na základě jejich smyslového pozorování. Od informačního postupu se text liší větším rozsahem podávaných informací. Popisem se podávají informace o tom, z čeho se objekt skládá, které vlastnosti mají jeho části (např. jak jsou velké, jaký mají tvar, barvu). Často je založen jen na přímém smyslovém vnímání, jindy však na cílevědomém pozorování a rozboru. Pořadí informací je v zásadě libovolné, ale pro přehlednost je vhodné jisté uspořádání – např. od charakteristických znaků k méně důležitým apod.

Ze slovních druhů se uplatňují zejména podstatná jména a přídavná jména, u sloves se užívá hlavně 3. osoba.

Útvary založené na postupu popisném:

Popis statický: popisujeme předmět, přístroj, budovu, krajinu, ...

Popis dynamický: popis děje – nejčastěji pracovní návod. Od vypravování se liší tím, že zcela chybí zápleтка a rozuzlení. Pouze podrobně popíšeme pracovní postup.

Popis prostý: je popis s funkcí prostě sdělnou, klade důraz na podstatné vlastnosti, na jejich systematické seřazení.

Popis výběrový: zachycuje znaky odlišné od znaků jiného předmětu téže kategorie. Např. počítač nepopíšeme jako celek, ale vyzdvihnou se odlišnosti od jiného počítače.

Popis umělecký: je vždy subjektivně zabarvený, někdy označován jako *ličení*. Najdeme jej v uměleckých textech, z toho vyplývá i použití jazykových prostředků – všechny vrstvy slovní zásoby, pestrá slovní zásoba, květnatá souvětí. Časté jsou i metafora – obrazná pojmenování, např. personifikace.

Popis odborný: typický pro odborný styl, cílem je odborné poznání objektu. Tento popis musí být úplný, podrobný a systematický. Srovnává a hodnotí jednotlivé znaky – podstatné i podružné. Často se u odborného popisu setkáváme s prvky postupu výkladového a pro doplnění informací i s tabulkami, grafy, ilustracemi, schématy.

Publicistický popis: užití popisu v žurnalistice – např. v reportážích – často popis s dějovým rámcem.

Na slohovém postupu popisném je založen i útvar *charakteristiky*. Charakteristiku užíváme jen u živých bytostí. Charakteristiku dělíme na *vnější* a *vnitřní*.

Vnější charakteristika si všímá viditelných znaků popisované osoby.

Vnitřní charakteristika je zaměřena na popis povahových rysů osobnosti.

Charakteristika se vyskytuje zejména v psaných projevech, častá je v umělecké literatuře, ale taky v administrativním stylu - např. v posudcích.

Cvičení:

1. Přečtěte si následující text:

Liška obecná (*Cantharellus cibarius* Fr.)

Plodnice 3-9 cm v průměru, 2-10 cm vysoká, celá žlutkově žlutá, na povrchu jemně sametová, pak lysá, suchá, s okrajem silně podvinutým a laločnatým, posléze vyhloubená, ztuhla masitá, dolů zvolna v krátký nebo prodloužený třeh zúžená, vespod s prořídlymi, nízkými, tlustě žilkovitými a dlouze na třeh sbíhavými lištami.

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dužina bílá, příjemně vonná, chuť mírná, často i štiplavá. Výtrusný prach nažloutlý. Výtrusy elipsoidní, hladké, bezbarvé. Roste hlavně v mechovitých, smrkových a borových lesích.

- O jaký druh popisu se jedná?
- Všimněte si použité slovní zásoby. Co je pro ni příznačné?

2. K lidovým rčením přiřaďte vlastnost člověka:

Pro groš by si nechal koleno vrtat.

Má obě ruce levé.

Má otevřenou dlaň.

Nechal by na sobě dříví štípat.

Má hlavu otevřenou.

Má jazyk jako břitva.

Na chleba by sis jej mohl namazat.

3. Seřaďte věty tak, aby vznikl souvislý popis:

- Zkrátka – se Špagetkou není člověk nikdy sám.
- Náš pes se jmenuje Špagetka.
- Na krátkých nožkách dokáže náš pejsek hotové divy – těch přemetů, rychlých obrátů a kotrmelců!
- Má malou hlavu s úzkým, dlouhým čumákem.
- Očka koukají bystře a trochu vzpurně, každý přece ví, že jezevčík si umí postavit hlavu.
- Špagetka chvíli v klidu nepostojí, a tak se její svislá ouška neustále vesele plácají okolo hlavy.

O jaký popis se jedná? Jaké další podstatné informace v popisu chybí?

4. Najdi v textu chyby:

Karlík a továrna na čokoládu

Jedna velká rodina – šest dospělých a malý karlík – bydlelo v malinkém dřevěném domku na kraji jednoho velikého města.

Pro tolik lidí to byl opravdu malý domek, a není proto divu, že se jim tam žilo dost nepohodlně. Byli v něm jen dvě místnosti a jedna jedinná postel. Postel patřila dědečkům a babičkám, neboť to byly starší a unavení lidé. Byli tak unavení, že s ní vůbec nikdy nevilézali. Na jedné straně leželi dědeček Pepa a babička Pepička. Na druhé dědeček Jiří a babička Jiřinka.

Pan a paní Bucketovi a malý Karlík spali v kuchyni, na matracích položených na zemi. Cožpak v létě, to by tak moc nevadilo, ale v zimě čísel po celou noc nat podlahou ledový průvan, a to pak bylo strašné.

A že by si koupili lepší domek – nebo aspoň ještě jednu postel – o tom nemohlo být řeči, byli příliš chudí.

(Roald Dahl)

- Slohový útvar ukázky se nejvíce blíží:
 - Popisu.
 - Cestopisu.
 - Vypravování.
- Jakou podstatnou vlastnost členů rodiny máme z citovaného textu vypořizovat?
- Znáte tuto pohádku? Vzpomenete si na další děti, které spolu s Karlíkem soupeřily o továrnu pana Wonka? Proč nakonec zvítězil Karlík?

5. Napište recept na své oblíbené jídlo.

6. Pokuste se napsat návod jako odborníci na danou problematiku:

- Jak najít jehlu v kupce sena.
- Jak udělat z komára velblouda.

7. Přečtěte si následující text:

Vodopády ve skalách a národy v kempech

...Po stránce sociálně psychologické vám neujde, že národy, které jsou vychovávány výrazně individualisticky, žijí v kempu nejvíce kolektivně. Angličané například si postaví své stany tak, aby na sebe

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

při stolování pod širým nebem viděli, aby mohli mezi sebou prohodit pár vět a aby se pak mohli sejít pod tímtéž širým nebem na plácku, kterému možná říkají klub. Tam například kolektivně tančí bez rozdílu věku, ale žádné disco, žádné primitivní kroucení lokty a ramínky, nýbrž klasické tance s figurami. Tančí při magnetofonu s pořádnými bednami, ale tak, že je řídí moderátor, jenž jim rytmizovaným recitativem určuje, kdy mají co při tom tanci udělat.

Němci žijí v kempech nejméně kolektivně, ale spíše se za tím účelem hromadně odeberou do něčeho, co jim připomíná pivnici. Tam společně zpívají, smějí se, až praská strop a vůbec dělají neuvěřitelný halas. Seveřané sedí ve skupinkách u svých stanů a dlouho do noci si o něčem nesmírně zajímavém nehlasitě povídají.

Italové jsou nejhluchnější národností vůbec. Z jejich stanů se ještě o půlnoci ozývá nepopsatelný tartar; takže jsem byl vždy přesvědčen, že k nim pod celtu vnikl kňour a že před ním panicky prchá kolem dokola mamma mia, papá, všechny bambini, siňoriny, siňorové, siňory i ctihodný padre. A vždycky se jich pod jednou střechou vyspí tolik, že jsem měl nejednou nutkání nabídnout jim, ať se jich pár vyspí u mne ve stanu, že jsme všichni dítkami božími.

Francouzi, když jsou dva, si u stanů věčně pinkají badminton či líný tenis, když jsou tři, hrají urputně pétanque s kovovými koulemi, dokud je na to vidět.

Nu a my Češi ...

(František Nepil: Malý atlas mého srdce)

- Pokuste se na základě svých cestovatelských zkušeností doplnit cestopisnou reportáž o charakteristickou činnost našinců v kempech na zájezdech v cizině.
- Pomocí slovníku vysvětlíte význam slov: moderátor, recitativ, tartar, kňour, padre.

8. Napište krátký popis děje, který předcházel situaci na obrázku:

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ